

“No veig quin és el futur de l'art contemporani”

El pintor

Albert Ràfols-Casamada
(Barcelona, 1923)

ha estat distingit amb el Premi Nacional d'Art del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

La setmana passada inaugurava una nova exposició a París, d'obra recent, en concret a la galeria Vidal-Saint Phalle. Ràfols-Casamada és també poeta i prosista.

Quina ha estat la vostra reacció en saber que us havien concedit el Premi Nacional d'Art atorgat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya?

—Per una banda de sorpresa, perquè no m'havia assabentat de cap convocatòria ni de cap candidatura meva. I al costat de la sorpresa, agradable, m'ho he pres com un estímulo a seguir treballant. I, a més a més, una cosa important. Quan tu treballes no saps ben bé la recepció que té la teva obra. És un treball solitari i quan l'obra surt de l'estudi no saps què passa... i amb el premi veus que hi ha gent sensible al que estàs fent.

—Molts artistes i escriptors, també gent del teatre, de la música i de la cultura en general, es queixen que no estan ben tractats, o bé per la societat en general, o bé pels polítics i els gestors culturals. És el vostre cas?

—No em puc queixar. Sempre esperem una mica més, però crec que es pot dir que he tingut un cert reconeixement al llarg dels anys. La crítica, des del principi, em va tractar bastant bé. Com que aquest ressò ha estat present, més o menys moderat, he tirat endavant, tot i que no tot han estat flors i violes i he tingut períodes difícils, en especial els primer anys.

—I ho heu fet en un país que ni Picasso, quan ja era Picasso, no aconseguia vendre els seus quadres o gravats quan els exposava a Barcelona.

—Ha arribat una mica tard el reconeixement per part dels col·leccionistes, la veritat, i és un país en què el

col·leccionisme està bastant a les beceroles. Caldria estímuls al col·leccionisme.

—De quina manera?

—Doncs a través dels mitjans de comunicació. Els premis com aquest també són importants. Això dóna una tranquil·litat, una confiança, al possible col·leccionista que dubta a comprar alguna obra.

—No vau mai defallir en els moments difícils?

—No, mai. Sempre tenia una confiança en el que feia, i si no tenia prou ressò és que potser no hi havia donat tota la intensitat que calia, i sempre vaig treballar amb l'esperança que la meva obra en tindria, tard o d'hora.

—Hi ha cap moment en el vostre treball en el qual us adoneu que heu trobat la vostra línia, la vostra veu pictòrica?

—Al principi hi ha un etapa de recerca, quan fas provatures, i arriba un moment que veus quin és el camí que et pot portar a algun lloc. Això va ser en el retorn de l'època que vaig viure a París, on vaig poder veure totes les èpoques i tendències. A través de l'estudi dels colors i de les formes vaig veure que aquí hi havia alguna cosa a fer. I, a partir d'aquest moment, he anat evolucionant. La meua pintura no s'ha quedat mai estancada.

—A diferència d'altres artistes, que passen etapes molt marcades i giren full, es pot dir que Ràfols-Casamada ha anat sempre a la recerca de la pintura ideal, pas a pas?

“Cal que cada obra tingui el seu misteri, que em sorprengui a mi mateix. Sempre he buscat aquest punt de sorpresa per al mateix autor, sense caure, però, en la sorpresa per la sorpresa”

—Sí, penso que hi ha alguna cosa d'això. Anar aprofundint cada cop més en el camí que tenia iniciat. Mitjançant els colors, les formes, els contrastos.

Per una part, aquest voler anar més enllà en el fons de la qüestió; i, per l'altra part, el no voler mai repetir les fórmules que vas aplicant. Cal que cada obra tingui el seu misteri, que em sorprengui a mi mateix. Sempre he buscat aquest punt de sorpresa per al mateix autor, sense caure en la sorpresa per la sorpresa, sinó una cosa que quedi justificada en la línia que he adoptat.

—El color és forma, volum, en el vostre cas, i pot ser eteri i perfilat alhora. Un color clar i entenedor, molt comunicador, però gens estrident. És així com ho voleu?

—Crec que sí. El color implica una visió, la meua visió personal del que he anat veient al llarg dels anys. Sóc molt observador de la realitat, del color del cel, del mar, de la naturalesa, un món que correspon a la llum mediterrània.

—Però no és un color estrident. Tampoc no és realista, és més aviat un color interior.

—Sí, molt interior. Molt elaborat, molt pensat, a través de l'esperit de l'artista.

—Som lluny del color contundent de Joan Miró.

—Sí. Miró és un dels artistes que més admiro, però segurament la meua sensibilitat no és la mateixa que la d'ell. La meua visió personal va a la recerca d'una certa poètica de la llum, podria dir. Hi ha una frase que ho resumeix molt bé i que serveix de títol a un llibre que em van fer, “veure i sentir”. És la relació entre visió i sentiment el que informa la meua trajectòria. Hi ha períodes dominats per colors clars, i altres, per colors foscos, i ara hi ha una certa intensitat en blaus i sienes. Responen a diversos estats d'ànim, que són difícils d'analitzar.

—La dialèctica entre línia i color, i línia i taca de color, per una banda, i l'ús del color com a color i com a forma, per l'altra, són els asos del vostre joc?

—Sí. Sobretot en l'obra recent. Al principi, la meua abstracció estava molt recolzada sobre l'estudi del paisatge. Després hi va haver etapes que era més purament abstracte, jocs de formes i colors, que tenia afinat amb un cert constructivisme, i jugant amb aquestes coses és com he anat articulant, pas a pas, el meu llenguatge.

—Sou molt metòdic o fugiu de la rutina?

—Bastant metòdic. Cada matí vaig a l'estudi. En altres èpoques, hi anava matí i tarda. Ara, la tarda la dedico a llegir i a escriure. I a contemplar coses. Crec que una mica de mètode s'ha de tenir. Si estàs dispers, malament rai, perquè no faràs res de bo.

—La creació literària és paral·lela a l'artística?

—És paral·lela. La relació està en mi mateix.

—Des del primer moment?

—Sí. Quan era jove, al final de la guerra, vaig sentir l'atracció tant pel dibuix com per la poesia, i els meus primers poemes els feia acompanyar per un dibuix, generalment. Després va venir l'època dels estudis i no vaig començar a pintar d'una

manera formal fins l'any 1946, quan vaig fer la primera exposició.

—On va ser?

—En una galeria del carrer Casp que ja no existeix, Picotòria, que seguia una línia bastant avantguardista. Vam formar un grup, el Grup dels Vuit, on hi havia el fill del galerista, i per això vam poder exposar tan aviat. Llavors jo estudiava arquitectura, però va ser la relació amb l'Institut Francès el que em va fer decidir per la pintura i deixar l'arquitectura. Maria Girona, la meua dona, formava part del grup. També l'escriptor Jordi Sarsanedas. Com a grup va funcionar molt poc. Un any.

—Fèieu penya?

—Sí. Ens vèiem quasi cada dia, a la mateixa galeria. I després va ser molt important el Cercle Maillol, una iniciativa de l'Institut Francès. Va ser molt important per a la nostra generació, perquè era una finestra oberta a Europa en un moment que aquí estàvem molt endarrerits i tancats. Vam obtenir les beques que ens van permetre, a gairebé tots, d'anar a París. Maria i jo la vam tenir l'any 1950, i després de la beca, que era per un any, vam estar-hi tres anys més i vam tornar a casa el 1954.

—Quina vida hi portàveu?

—Jo vaig impartir un curs en una escola, en horari concentrat als primers dies de la setmana, i això em permetia tenir molt de temps. Vivíem en una *chambre de bonne*, al rovell de l'ou de la ciutat, al bulevard de Saint Germain. Moltes vegades havíem vist Jean-Paul Sartre prenent cafè al Café de Flore. Van ser uns anys sobretot d'experiència visual. De mirar-ho tot. De veure el que es feia a França, d'estar a l'aguait de totes les novetats. Era un moment en què París estava recuperant l'energia després de la guerra, un moment molt apassionant.

—No vau pensar a quedar-vos-hi?

—Sí, sí. A la Maria, sobretot, li feia molta il·lusió, però la veritat és que treballàvem amb uns mitjans molt precaris, sense espai suficient per a dues persones. A Barcelona teníem una casa com cal i vaig ser jo que va

prendre la decisió de tornar. Però no vam trencar del tot amb París, hi anàvem una temporadeta. Vaig veure que sense un mínim de mitjans difícilment te'n surts, i la pintura anava pel davant de les meves preferències.

—Vau conèixer alguna figura de prop?

—No. Érem molt tímids. En una ocasió vam pensar d'anar a veure Braque, però no vam gosar.

—Ara que parlu de timidesa. La timidesa no és un tret de tota la vostra obra, tant la plàstica com la literària?

—No ho sabria dir.

—Discreció, si més no.

—La discreció potser sí, perquè és la manera de fer personal.

—Com Marià Manent, un dels vostres mestres.

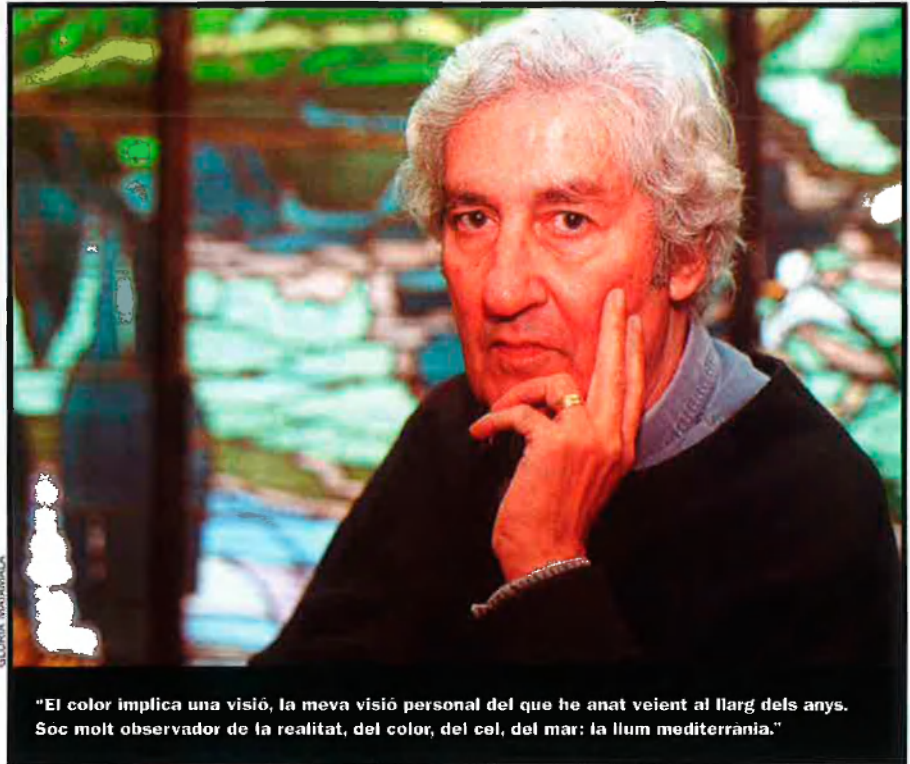
—Sí. No hi ha dubte que, en el meu dietari, la prosa de Marià Manent hi té alguna cosa a veure. Quan vaig treure el meu primer llibre de poesia, vaig rebre una carta de Marià Manent, i també en vaig rebre de Tomàs Garcés, Joan Teixidor, Joan Vinyoli i Salvador Espriu. Eren petits estudis molt complets sobre el meu llibre, i això em va estimular. Van ser unes crítiques molt importants.

—Manent i Garcés, amb Josep Sebastià Pons, grans poetes especialment estimats per Josep Pla, són potser els més afins a la vostra corda.

—Sí. S'entén que aquesta gent haguessin respost de la forma que ho van fer. Amb Manent vaig tenir una bona relació. Va ser un dels meus mestres, pel que fa a l'escriptura.

—Oriol Bohigas ens comentava recentment, arran de l'exposició de Jan Fabre a la Fundació Joan Miró, que era escèptic sobre l'art contemporani, que els camins actuals no li arribaven a fer el pes. En sou escèptic, també?

—Sí, francament. No ho acabo de veure gaire clar. Són experiències, són intents que no saps on aniran a parar. L'únic que puc dir és que el mitjà que he escollit, la pintura, segueix sent vàlida. Per tant, no em cal utilitzar altres formes. Això no vol dir que no estigui bé que experimentin a còpia de fotografies, objectes

"El color implica una visió, la meua visió personal del que he anat veient al llarg dels anys. Soc molt observador de la realitat, del color, del cel, del mar: la llum mediterrània."

i instal·lacions. Tot això són intents, però no hi he acabat de veure una aportació molt significativa, molt important. Només puc parlar per mi mateix. Això no vol dir que en algun moment no fes intents d'instal·lació, d'experimentació amb la poesia visual, sobretot durant l'etapa que vaig estar a l'escola Eina [fundada a la darrerria dels 60 a Barcelona, avui depenent de la UAB] i intentàvem experimentar en tots els sentits.

—Sense les institucions públiques i privades, és a dir, caixes i museus, ajuntaments i diputacions, podria existir aquest art contemporani de les instal·lacions, les accions i els objectes?

—És clar que és un art que necessita ajuda i que per tant és bo que entitats com aquestes donin suport a unes experiències, perquè segurament no es podrien fer sense. Em sembla interessant que es facin, encara que no acabi de veure'n clarament el futur. Bé, s'hauria d'aconseguir una seriositat. Que totes aquestes experiències responguessin a un fons de veritat, i de vegades dubtes.

—Ara exposeu a París, on ho feu regularment. Com heu aconseguit aquesta periodicitat?

—La meua presència a París va venir de la mà del galerista Jean-Pascal Léger. La galeria Joan Prats va portar la meua obra a una fira i Léger va veure les meves obres i s'hi va entusiasmar; de seguida va voler fer exposicions meves. De resultes d'això, m'han sorgit moltes coses en museus i entitats, d'antològiques a encàrrecs, com un mural gros a l'Escola Normal Superior de Lió.

—El que deu costar és obrir foc, no?

—Sí. Després es va encadenant tot. I en això intervé una mica la sort. Si el galerista no hagués passat per l'estand de Joan Prats potser hagués trigat més anys abans no hagués exposat a París.

—Què és el que més ha destacat la crítica francesa de la vostra obra?

—Hi ha una tendència a destacar-ne l'esperit mediterrani.

—Els vostres colors, sobris, personals i suggerents, deuen sorprendre molt, a França. En aquest moments els colors de l'abstracció francesa són, sovint, xarons i gratuïts, i freguen el *kitsch*.

—Sí. No és un bon moment per a la pintura francesa, és veritat.

Lluís Bonada